

ΝΕΟΣ
ΕΛΛΗΝΟΜΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

LIBRAIRIE ET IMPRIMERIE
CI-DEVANT
E. J. BRILL.
LEIDE — 1904.

Ε.γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

The Chronicle of Morea. Το Χρονικόν τοῦ Μορέως. A History in political verse, relating the establishment of Feudalism in Greece by the Franks in the thirteenth century. Edited in two parallel texts from the Mss of Copenhagen and Paris, with introduction, critical notes and indices by *John Schmitt*, Ph. D. Professor extraordinary at the University of Leipzig. *Ἐν Λονδίῳ* (Methuen and Co). 1904. *Ἐς 8^{ον} σ. XCII, 640.*

Ἀσπασίον εἶνε τὸ ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν ἀναμενόμενον δῶρον, ὅπερ παρέσχεν εἰς τὴν ἐπιστήμην ὁ κ. John Schmitt, κεκυρωμένον ἤδη ὑπὸ τοῦ βραβείου, δι' οὐ δικαίως ἐτίμησεν αὐτὸ ἡ Βαυαρικὴ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν, χορηγήσασα τῷ 1895 τὸ Ζωγράφειον ἄθλον.

Τὸ Χρονικόν τοῦ Μορέως, ὅπερ πρῶτος ἐξέδωκε τῷ 1825 ἐκ τοῦ Παρισιακοῦ κώδικος καὶ εἶτα τῷ 1845 ἐκ τοῦ τῆς Κοπενάγης ὁ Buchon, ἐξηλέγχθη ἕκτοτε πηγὴ πρῶτης τάξεως διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι. Ἡ δὲ ἱστορικὴ αὐτοῦ χρῆσις ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Buchon, τοῦ Hopf, τοῦ Fallmerayer, τοῦ Tozer, τοῦ Γρηγοροβίου καὶ ἄλλων διεφώτισε κατὰ μέγα μέρος τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν γεωγραφίαν τῆς φραγκοκρατουμένης Πελοποννήσου.

Καὶ χάριν μὲν τοῦ ἱστορικοῦ σκοποῦ ὑπῆρξαν πολῦτιμοὶ αἱ ἐκδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου ὑπὸ τοῦ Buchon, καθ' ἃ καὶ ἡ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, τοῦ ἰταλικοῦ ὑπὸ τοῦ Hopf καὶ τοῦ ἀραγωνικοῦ ὑπὸ τοῦ Morel-Fatio. Ἀλλὰ τὸ ἑλληνικὸν κείμενον δὲν εἶνε μόνον ἱστορικὴ πηγὴ, ἀλλὰ καὶ πολῦτιμον μνημεῖον τῆς δημόδους γλώσσης τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὸν δέκατον τρίτον καὶ δέκατον τέταρτον αἰῶνα. Καὶ ὅμως ὑπὸ φιλολογικὴν καθ' ὅλου ἐποψίν δὲν ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν αἱ ἐκδόσεις τοῦ Buchon. Οὔτε αἱ περὶ τὴν ἑλληνικὴν παλαιογραφίαν τῶν μέσων αἰώνων γνώσεις αὐτοῦ ἦσαν ἐπαρκεῖς, οὔτε ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς ἐκδοσιν μεσαιωνικοῦ κειμένου ἡ προσήκουσα κριτικὴ ἀκρίβεια ἐν χρόνοις καθ' οὓς αἱ περὶ τὴν γέναν ἑλληνικὴν μελέται μόλις πού εἶχον ἐλύσει τὴν προσοχὴν τῶν λογίων.

Αἱ δὲ μεγάλαι προδοὶ αἱ ἕκτοτ' ἐπιτελεσθεῖσαι ἐν τούτῳ τῷ κλάδῳ τῆς φιλολογίας ἦτο ἄδικον νὰ μένωσι ξένα ἀπὸ τοῦ μεγάλου καὶ

σπουδαιότητος τούτου κειμένου. Στρίψας δ' ἀπὸ μακρῶν ἤδη ἐτῶν τὴν προσοχὴν εἰς αὐτὸ ὁ κ. Schmitt, εἶχεν ἤδη διατρανώσει τὴν σοβαρότητα τῶν περὶ αὐτὰ μελετῶν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1889, ὅτ' ἐδημοσίευσεν ἐν Μανχῶ τὴν συγγραφὴν *Die Chronik von Morea. Eine Untersuchung über das Verhältniss ihrer Handschriften und Versionen*. Ἡ δὲ πολυετής ἀσχολία περὶ τὸ θέμα ἤγαγεν αὐτὸν ἕκαστε τοῦτο μὲν εἰς νέαν ἀντιβολὴν τῶν κωδίκων, οὓς ἤδη πρότερον εἶχε μελετήσει, τοῦτο δ' εἰς τὴν διὰ μακρᾶς διαμονῆς ἐν Κερκύρᾳ μελέτην τοῦ λαϊκοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος, ἣν ἐθεώρει ὡς ἀναγκαιοτάτην βᾶσιν πρὸς παρασκευὴν ἐκδόσεως κειμένου γεγραμμένου ἐν τῇ δημῳδί. Οὕτω δὲ παρεσκευάσθη μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ ἐν τελείᾳ ἐπιγνώσει ἀπάντων τῶν σχετικῶν θεμάτων ἡ προκειμένη ἐκδοσις.

Τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως σώζονται πέντε κώδικες, ὁ τῆς Κοπενάγης ὑπ' ἀρ. 57, γεγραμμένος ὑπὸ Ἑλληνοσὸν τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου πέμπτου, ὁ Παρισιακὸς 2898, γεγραμμένος τὸν δέκατον πέμπτον πρὸς τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα, ὁ Παρισιακὸς 2753, ἀπλοῦν ἀντίγραφον τοῦ πρότερου, γεγραμμένον κακῶς τὸν δέκατον ἕβδομον αἰῶνα καὶ ἀνάξιον παντὸς λόγου, ὁ τῆς Βέρνης, γεγραμμένος τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα, ἀπόγραφον καὶ αὐτὸς τοῦ Παρισιακοῦ 2898 μετὰ τῶν αὐτῶν σφαλμάτων, καὶ ὁ Ταυρινεῖος B, II, 1, τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος, ἀνήκων εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ τῆς Κοπενάγης, ἀλλὰ πολὺ κατώτερος αὐτοῦ. Κατὰ ταῦτα οἱ πέντε κώδικες περιορίζονται κυρίως εἰς τρεῖς, διχαζομένους εἰς δύο οἰκογενεῖας, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν Παρισιακὸν 2898, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸν τῆς Κοπενάγης μετὰ τοῦ Ταυρινεῖου. Μέλλων δὲ νὰ ἐκδώσῃ τὸ κείμενον ὁ κ. Schmitt, εὗρέθη πρῶτον ἀπέναντι τῆς δυσχερείας τῶν μεγάλων διαφορῶν μετὰ τῶν δύο διασκευῶν, σπουδαίως ἀποσχοινοζομένων ἀπ' ἀλλήλων. Τῆς δυσχερείας ταύτης μόνον οἱ ἐπιχειρήσαντες τὴν ἐκδοσιν μεσαιωνικῶν δημῳδῶν κειμένων δύναται νὰ ἔχωσι τελείαν γνῶσιν. Ὁ δὲ ἀναγνώστης μετὰ πολλῆς ὠφελείας δύναται νὰ ἀναγνώσῃ τὰ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου λεγόμενα ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ σ. XXXVII. Ὁρθοτάτη λοιπὸν ὑπῆρξεν ἡ ἀπόφασις τοῦ κ. Schmitt, λύσαντος τὸ ζήτημα διὰ τῆς πρὸ ἀλλήλων ἀπέναντι ἀλλήλων ἐκδόσεως τῶν δύο διαφορῶν κειμένων. Ὑπὸ δὲ τὸ κείμενον ἀνεγράφησαν αἱ διάφοροι γραφαὶ τῶν τριῶν κωδίκων. Ἀλλὰ καὶ ἐν

τούτω αἱ δυσκολίαι δὲν ἦσαν μικραί. Ὁ ἐκδίδων δημῶδη μεσαιωνικά κείμενα ἔχει ἐνώπιόν του κωδικαὶ ἀνορθογράφους καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν ἀνεπιστάτως γεγραμμένους. Τίς λοιπὸν δέον νὰ τηρηθῆ κανὼν ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν ἀμαρτάδων τῶν κωδικῶν καὶ τῶν διαφόρων γραφῶν; Ἡ ἀναγραφὴ ἀπάντων τούτων οὐ μόνον τὸν ὄγκον τῶν ἐκδόσεων αὐξάνει αἰσθητῶς, ἀλλὰ καὶ περιττὴ εἶνε ἐν πολλοῖς. Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας, ἐκδίδων τῷ 1880 τὴν *Collection de romans Grecs*, θεωρεῖσιν ἀναγκαίαν τὴν ἀναγραφὴν ἀπάντων τῶν ἀμαρτημάτων τῶν κωδικῶν. Ἄλλ' ὁ μακαρίτης Κουμανούδης κρίνων τὴν ἐκδοσὶν ἐν τῷ Ἀθηναίῳ (Τόμ. Δ' 1880 σ. 145), ἐξέφρασε τὴν γνώμην, ὅτι εἶνε περιττός ὁ φόρτος. Τὴν γνώμην δὲ ταύτην ἀποδεχθεὶς κατόπιν, εἰ καὶ διάφορα ἰφρόνει ὁ Ψυχάρης (*Essai de grammaire Néo-Grecque. Mèr. A' σ. 52*), ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Μύθων τοῦ Γεωργίου Αἰτωλοῦ καὶ τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ Σπανέα τῷ 1896 περιώρισα τὰς κριτικὰς σημειώσεις εἰς μόνας τὰς ἀναγκαίας κατὰ τὰ ἐν σ. 6 τῆς ἐμῆς ἐκδόσεως δηλωθέντα.

Ἐπιδαλλόμενος δ' ὁ κ. Schmitt τὴν ἐκδοσὶν τοῦ Χρονικοῦ ἤδη ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ *Ueber phonetische und graphische Erscheinungen im Vulgärgriechischen* τῇ ἐκδοθείσῃ ἐν Λειψίᾳ τῷ 1898 ἐξεδήλωσε τὴν γνώμην ἐκείνην, εἰς ἣν ἐνέμεινε πιστός καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει. Ἐχει δὲ ἡ γνώμη αὕτη ὧδε· α' Ἡ μέθοδος, λέγει ὁ κ. Schmitt, ἡ ἐφαρμοστέα εἰς τὰ δημῶδη ἑλληνικὰ κείμενα δύναται νὰ ἐκφρασθῆ δι' ὀλίγων λέξεων. Ὁ ἐκδίδων αὐτὰ δύναται νὰ μελήσῃ πᾶν ὅ τι ἀναφέρεται εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἐν τε τῷ κειμένῳ καὶ ταῖς κριτικαῖς σημειώσεσιν· ἀλλ' ὁ τιδήποτε ἀναφέρεται εἰς τὸ οὖς καὶ ἐνσημαίνει φθόγγον πρέπει νὰ θεωρηθῆ σπουδαῖον. Εὐρύνων δὲ πως ἐν σημειώσει τῆς σ. 91 τὸν κανόνα, συναναγράφει εἰς τὰς ὑπὸ τὸ κείμενον συμπεριληπτίαις γραφὰς τῶν κωδικῶν καὶ πᾶν ὅ τι εἶνε ὅπωςδήποτε ἄξιον λόγου ὑπὸ ἐποψίν φωνητικὴν, καθ' ἃ ἤδη ἔπραξα καγὼ ἐν τῇ ἐμῇ ἐκδόσει τῆς *Ecthesis Chronica*, συμπεριλαβὼν τὰς γραφὰς αἰτινας *momentum aliquid perceptioni sermonis Neograeci auctoris et figurarum et sonorum dialecti vernaculi praebebant*. Πρὸς καὶ ὅσα περὶ τούτου ἔγραψα ἐν τῇ μεταφράσει τῆς Εἰσαγωγῆς εἰς τὰς ἱστορικὰς μελέτας ὑπὸ Langlois καὶ Seignobos ἐν σ. 91 κ. ἑ. Ὁ ἀναγνώστης παρατηρεῖ ἐκ τῆς βραχείας ἱστορικῆς ταύτης ἐπισκο-

πήσεως, ὅτι ὁ κ. Schmitt συμφωνεῖ τελείως πρὸς ὅσα ἤδη καὶ γὰρ ὑπεστήριξα καὶ ἐφήρμισα. Ἄλλ' ἐννοεῖται, ὅτι ἐνθα ἔχομεν πρὸς ἐκδοσὶν κείμενα βραχέα, οἱ δὲ κώδικες δὲν εἶνε πολλοὶ καὶ τὰ σφάλματα αὐτῶν δὲν εἶνε ὑπεράγαν πολλά, προτιμότερα εἶνε ὅπωςδὴποτε ἡ ἀναγραφή ἀπασῶν τῶν ἀμαρτάδων.

Ἔδει νὰ μακρηγορήσω, ὅπως ἐκθέσω ἔστω καὶ ἐν περιλήψει τὰ πολλὰ ζητήματα, ἅτινα ἐξετάζει μετὰ περισσῆς φιλολογικῆς καὶ ἱστορικῆς πολυμαθείας ὁ ἐκδότης ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ. Ἡ περιγραφή τῶν χειρογράφων καὶ ἐκθεσις περὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς ἄλληλα, οἱ κανόνες οὓς ἠκολούθησεν ὁ ἐκδότης ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν δυο κειμένων, τὰ περὶ τοῦ πολιτικοῦ στίχου καὶ ἡ σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀγγλικὴν, γαλλικὴν καὶ ἰταλικὴν στιχουργίαν, τὰ πρὸς τὸ Χρονικὸν συνδεόμενα χρονολογικὰ ζητήματα, τὰ περὶ τοῦ συγγραφέως τοῦ ἔργου καὶ τῆς γλώσσης αὐτοῦ, τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ἐν τίνι γλώσσῃ ἐγράφη τὸ πρωτότυπον, τὰ κατὰ τὴν ἱστορικὴν σημασίαν τοῦ Χρονικοῦ καὶ γενικαὶ κρίσεις περὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ φραγκοκρατίας εἶνε τὰ ἐπαγωγὰ θέματα, ὧν ἀπτεται ὁ κ. Schmitt διὰ βραχείων μὲν πάντοτε, ἀλλὰ μετὰ σαφηνείας καὶ πεποιθήσεως καὶ πολλῆς θετικότητος, ὑπομιμνησκούσης τὴν ἀμερικανικὴν καταγωγὴν αὐτοῦ.

Κατὰ τὰ ἐκτιθέμενα ὑπὸ τοῦ κ. Schmitt μόνον τῆς γαλλικῆς διασκευῆς ἡ χρονολογία δύναται νὰ ὀρισθῇ, συνταχθεῖσης μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1333 καὶ 1340. Τὸ δὲ πρωτότυπον, ὅπερ ὑπῆρξεν ἑλληνικόν, ἐγράφη βραχὺν χρόνον μετὰ τὸ 1300, ἀλλὰ τὰ σήμερον σωζόμενα ἑλληνικὰ κείμενα δὲν εἶνε ἀντίγραφα τοῦ πρωτογράφου, ἀλλὰ μεταγενέστεραι διασκευαί. Τούτων δὲ ὁ μὲν κώδιξ τῆς Κοπενάγης ἐν τῇ σημερινῇ αὐτοῦ μορφῇ ἐγράφη πρὸ τοῦ 1388, ὁ δὲ Παρισιακὸς μετὰ τὸ ἔτος ἐκείνο, καθ' ἃ ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ προσθέτως μνημονευομένων γεγονότων. Περὶ δὲ τοῦ συγγραφέως ἀποδέχεται ὁ κ. Schmitt, ὅτι δὲν ἦτο γασμοῦλος, ἦτοι μιγὰς ΦραγκοἼλλην, ἀλλ' αὐτόχρημα Φράγκος, γνώστης τῆς δημώδους ἐκείνης ἑλληνικῆς, ἥτις ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἐπεχωρίαζε παρὰ τε τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς Φράγκοις τῆς Πελοποννήσου· ἦτο δὲ καθολικὸς τὴν θρησκείαν καὶ γαλλικὰ ἦσαν τὰ αἰσθήματ' αὐτοῦ. Εὐφυστάτη τέλος ἡ ἀπόδειξις ἡ φερομένη ὑπὸ τοῦ κ. Schmitt περὶ τῆς ἐπιδράσεως ἣν εἶχε τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέως ἅμα τῇ ἀνακαλύψει αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Goethe,

ὅστις, μεταβαλὼν τὸ σχέδιον τοῦ τότε ὑπ' αὐτοῦ γραφομένου δευτέρου μέρους τοῦ Faust, μετέθηκεν αὐτὸν καὶ τὴν Ἑλένην, ὧν ἡ συνένωσις συμβολίζει τὸν συνδυασμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος, εἰς τὴν φραγκοκρατουμένην Πελοπόννησον. Ἀνέγνω ἄρα ὁ μέγας Γερμανὸς ποιητὴς ἑλληνιστὶ τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέως; Διὰ τί ὄχι, ἀφ' οὗ ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν γερμανικὴν μεταφράσεως ἑλληνικῶν δημοτικῶν ᾠσμάτων δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι δὲν ἦτο εἰς αὐτὸν ἄγνωστος ἡ νέα ἑλληνική;

Ἐν δὲ τῇ ἀποκαταστάσει τοῦ κειμένου ὁ κ. Schmitt παρέκαυψε μετὰ πολλῆς ἔπιτυχίας τὰς παρουσιαζομένας πολλὰς δυσχερείας. Ἰσως θὰ ἠθέλομεν αὐτὸν τολμηρότερον ἐν τισιν, ἀλλ' αὐτὸς δικαιολογεῖ ἱκανῶς τὴν ἐν ἀμφιβάλοις μάλιστα χωρίοις συντηρικότητα αὐτοῦ. Ἄλλως δὲ τὰ πάντα ἐν τῇ ἐκδόσει ἐρεῖδονται ἐπὶ συστήματος ἐνιαίου, ὥστε ὁ μὴ διαφωνῶν πρὸς τὸ ὅλον σύστημα δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ προτείνῃ ἀμφισβητήσιμους ἱπανορθώσεις τῶν καθ' ἕκαστον. Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ τινὰ κατ' ἐμὲ κριτὴν ἀναμφηρίστως διορθωτέα. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι ἐν τῷ στίχῳ 7220 τῆς Παρισιακῆς διασκευῆς.

Ἐθλίβη τον ὁ πρίγκιπας, ὅπου ἦτον γὰρ καὶ θεῖός του
οὐδεὶς λόγος ἐμποδίζει νὰ ἀποκαταστήσωμεν τὸ ὑπὸ τοῦ μέτρου ἀπαιτούμενον θεῖός του. Οὐκ ὀρθὴν δὲ θεωρῶ τὴν γραφὴν ἀστένειον φοδεράν ἐν στ. 7216 καὶ καμμίαν συγγένειον ἐν στ. 3933. Τὰ θηλυκὰ φοδεράν καὶ καμμίαν φανεροῦσιν, ὅτι δέον νὰ γραφῆ ἀστένειαν, ἢ καὶ ἀσθένειαν, καὶ συγγένειαν. Ἄλλως δὲ τὴν προφανῆ διόρθωσιν ἐνδεικνύει ἡ ἐν τῷ κώδικι Κοπενάγης ἐν στ. 7216 γραφὴ ἀστένια, καθ' ἧς δὲν εἶνε δίκαιον νὰ ἰσχύσῃ τὸ ἀσθένειον τοῦ αὐτοῦ κώδικος ἐν στ. 4693 καὶ τὸ ἐν στ. 3933 συγγένειον τῶν κωδικῶν Κοπενάγης καὶ Ταυρίνου. Τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Schmitt ἀνάλογον τούτων νομισθὲν συμπάθειον εὑρηται ἀναρθρον δις ἐν στ. 1571 καὶ 1704, καὶ εἶνε πάντως οὐδέτερον ἐν ταῖς χωρίοις ἐκείνοις, καθ' ἃ καὶ σήμερον ἐκφέρεται· λίαν δὲ ὑπέπτον εἶνε τὸ ἐν στ. 4258 θηλυκὸν ἄρθρον τὴν τῶν κωδικῶν Κοπενάγης καὶ Παρισίων, οὐδ' εἶνε ὀρθὴ ἡ ἐν τῷ Πίνακι ἐν σ. 618 μνεία τοῦ ὀνόματος καθ' ὅλου ὡς θηλυκοῦ. Πρὸς τούτοις παρατηρῶ, ὅτι ἐν σ. 91 ἡ ἐπιγραφή Τὸ πῶς οἱ Φράγκοι ἐκέρδισαν τὸν τόπον τοῦ Μορέως, ἀποτελοῦσα στίχον πολιτικόν, ἴδει νὰ ἐκδοθῇ ἐμμέτρως καὶ ὄχι κεχωρι-

σμένη ὡς ἐξεδόθη. Ἐν σ. XLIX καὶ ἐν σ. 604 ἡ λέξις δομῆστικος ἢ δεμῆστικος κακῶς μεταφράζεται διὰ τοῦ *seneschal*, εἰς ὃ ἀνταποκρίνεται τὸ βυζαντικὸν στρατοπεδάρχης. Ἐν σ. LIII λέγεται, ὅτι ἡ φραγκικὴ ἡγεμονία τῆς Ἀρχαίας διαρκίσασα ἐπὶ διακόσια εἰκοσι καὶ ἑπτὰ ἔτη, ἠνώθη, ἔπειτα καὶ πάλιν μετὰ τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀκριβές, διότι αἱ σχέσεις τῆς Πελοποννήσου πρὸς τὸ Βυζάντιον δὲν μεταβλήθησαν καὶ μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Κωνσταντίνου ὡς αὐτοκράτορος, τὸ δὲ δεσποτᾶτον ἐξηκολούθησεν ὑφιστάμενον ὑπὸ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ Δημήτριον καὶ Θωμᾶν. Ἐν τῷ Πίνακι ἐν σ. 629 ἀναγράφονται τὰ χωρία ἐν οἷς μνημονεύεται ὁ στρατηγὸς Μακρυνὸς ὁ ὑπὸ Μιχαὴλ Παλαιολόγου σταλείς εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐναντίον τῶν Φράγκων. Ἐν πᾶσι δὲ τούτοις τοῖς χωρίοις τὸ ὄνομα τοῦ στρατηγοῦ ἔπρεπε νὰ γραφῆ Μακρυνός. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι οὕτω διὰ τοῦ υ φέρεται γραφόμενον τὸ ὄνομα ἐν τοῖς κώδιξιν, ἀλλ' ἔστω τοῦτο ἐν τῶν παραδειγμάτων περὶ τῆς τολμηροτέρας ἀπὸ τῶν κωδίκων ἀποστάσεως, ἦν, καθ' ἃ ἔλεγον πρότερον, ἐδικαιούμεθα νὰναμῆνωμεν παρὰ τοῦ ἐκδότου. Καὶ δὴ πάντως τὸ ὄνομα Μακρυνός ἀνήκει εἰς τὴν σειράν ἐκείνων τῶν πολλῶν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς οἰκογενειακῶν ὀνομάτων τῶν προελθόντων ἐξ ἔθνικῶν, οἷα τὰ Συναδηνός, Κομνηνός, Ὑρτακηνός καὶ πλείστα ὅσα ἄλλα, περὶ ὧν θέλω γράψαι ἄλλοτε ἰδίᾳ. Περὶ δὲ τοῦ τύπου Σγοῦρος τοῦ ὀνόματος τοῦ τυράννου τοῦ Ναυπλίου καὶ τοῦ Ἄργους, ὃν διαρκῶς μὲν εὐρίσκομεν ἐν τῷ Παρισιακῷ κώδιξι, ἐν δὲ στ. 1528 καὶ ἐν τῷ τῆς Κοπενάγης, παρατηρῶ, ὅτι εἶνε ἀξίος ἰδίᾳ προσοχῆς. Ἀληθῶς παρὰ τὸν ἐκ τοῦ Νικητᾶ Χωνιάτου καὶ τοῦ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου γνωστὸν ἐν τῇ ληγουσῇ τομῆσιν τοῦ ὀνόματος, Σγοῦρον εὐρίσκομεν ὀνομαζόμενον τὸν ἄνδρα καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 226 Παλατινῷ κώδιξι τοῦ Βατικανοῦ. Ἴδε τὸ χωρίον ἐν τῇ ἐμῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος Τόμ. 5' σ. 348 καὶ τῇ μεταφράσει τῆς τοῦ Γρηγοροβίου Ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν Τόμ. Β' σ. 421.

Ἔστωσαν ἐπιτετετραμμέναί αἱ ὀλίγαι αὗται παρατηρήσεις εἰς ἐκδοσιν κατὰ πάντ' ἀξίαν πλείστων ὄσων δικαίων ἐπαίνων, ἧτις θὰ μείνῃ ἐπὶ μακρὸν ὑποδειγματικὸς τύπος ἐκδόσεως νεοελληνικῶν κειμένων, ἐπαξίως συμπληρουμένη ὑπὸ τῶν ἐν τέλει ἀξιολόγων γλωσσικῶν, ὀνοματικῶν καὶ γεωγραφικῶν πινάκων.